

2023 NCEA Pūrongo Aromatawai

Marau	Te Reo Matatini
Ngā Rā Aromatawai	12 - 16 Hune 2023
Te Paerewa Paetae	32414

32414: Ka mārama, ka whakamahi te reo kia tutuki ai tētahi pūtakenga whakawhiti kōrero.

Wahanga 1: He Tirohanga Whānui

He Tūmahi Aromatawai Pātahi te āhua o tēnei Aromatawai ā-Waho i tū ai i ngā rā 12-16 o Hune 2023.

He 90 meneti te roanga o te Aromatawai ā-Waho nei, hei whakaoti mā te ākongā i tōna kura, ā, ka whakahaerehia e ngā kaiako, kaiwhakahaere rānei o te kura i taua wiki tonu. Ka mutu, e tūwhera ana te Aromatawai ā-Waho mō te wiki heoi, kia uru atu te ākongā ki te Aromatawai ā-Waho ki reira te ine-wā tāhiko 90 meneti e tīmata ai.

Ma ngā ākongā te Paerewa nei e rumakina ana ki te reo Māori, nā reira ka uaua rawa ki ngā ākongā kāore i te ako mā te reo Māori. Mātua whakarite ngā ākongā kia waia ai rātou ki ngā pūkenga Reo Matatini ngohe pānui, whakarongo, tuhituhi me te kōrero.

Wahanga 2: He kōrero mō te Paerewa

Te Aromatawai:

E rua ngā Putanga Ako o te Paerewa, ā, e whā ngā Wāhanga o te Tūmahi Aromatawai Pātahi nei:

Wāhanga 1 - He Mahi Whakarongo

E rua ngā Tūmahi o tēnei Wāhanga; Tūmahi Tuatahi: He mahi whakarongo ki te kōrero 'E Te Tau' me te kōwhiri i te kupu e tika ana mō ia āputa i te rārangi kupu; Tūmahi Tuarua: He mahi whakarongo ki te kōrero i pāhōtia ko 'Ngā Karere o Te Ao' me te whakautu i ngā pātai whirirau, ā, kotahi anake te whakautu e tika ana.

Wāhanga 2 - He Mahi Pānui

E rua ngā Tūmahi o tēnei Wāhanga; Tūmahi Tuatahi: He mahi pānui tuhinga roa 'Te pakiwaitara o Kimihia' me te tīpako i te whakautu e tika ana ki ia pātai; Tūmahi Tuarua: He mahi pānui i te tohutaka 'He Tī Kawakawa' me te tīpako i ngā kupu e hē ana tana whakatakotoranga i te rerenga kōrero.

Wāhanga 3 - He Mahi Tuhituhi

- Kotahi te Tūmahi o tēnei Wāhanga, ko te tuhituhi i tētahi tuhinga roa, kia 100 kupu neke atu rānei te roanga o te tuhinga roa.
- Ka kōwhiria e te ākonga tētahi o ngā kaupapa e whā hei whakatutuki i te tuhinga roa; he tuhi i te whakatakinga me te whakakapinga mō te kaupapa; he āta whakaraupapa i ngā whakaaro; he whakamārama i te kaupapa matua me te taunaki i ōna whakaaro; ka whai hoki te ākonga i ngā tikanga tuhituhi.

Wāhanga 4 - He Mahi Kōrero

- Kotahi te Tūmahi o tēnei Wāhanga, ko te taki i tētahi kōrero tene, kia kotahi ki te rua meneti te roanga o te kōrero.
- Ka kōwhiria e te ākonga tētahi o ngā kaupapa e whā hei taki kōrero tene māna; He kōrero Tautohe; He kōrero Whakaahua; He kōrero Taki; He kōrero tohutohu rānei. Tekau meneti te roa ki te whiriwhiri kaupapa, ki te whakarite hoki i te kōrero tene i mua tata atu i tā te ākonga tū ki te taki i tana kōrero tene.

Putanga Ako 1: Ka mārama, ka tautohu i ngā whakaaro matua o te tuhinga.

Paearu Mahi: Ka kōwhiri, ka whakamahi te ākonga i ngā rautaki kia mārama ai te tuhinga; Ka tautohu te ākonga i ngā pārongo matua; Ka tautohu hoki te ākonga i ngā pārongo hauarea me ngā kōrero horihori.

Ko ngā ākonga i **whakawhiwhia** ki te Putanga Ako nei:

- E mārama ana ki te kaupapa mē te horopaki o te tuhinga.
- E hāngai ana te kōwhiringa kupu ki te rerenga e tika ana.
- Ka whakarongo, ka tautohu i ngā whakaaro matua e tika ana.
- E mārama pai ana ki te horopaki o te/ngā pātai.
- E tautohu ana i ngā pārongo matua o te tuhinga.

Ko ngā ākonga **kāore i whakawhiwhia** ki te Putanga Ako nei:

- Kāore he māramatanga ki ngā whakataukī, me te hāngaitanga ki te kaupapa, horopaki rānei.
- Kāore e mārama ana ki te pātai, me te hāngaitanga ki te horopaki.
- Kāore i whai māramatanga ki te/ngā tautohunga matua o te mahinga pānui.
- Kāore i te mārama ki ngā kupu hōu, ngā kupu kei te kuputaka.
- Whāiti ana te orotau ki ngā kārawarawa e whai māramatanga ai ki te horopaki o te/ngā rerenga.
- Kāore i mārama ki ngā rerenga kōrero o te horopaki.

Putanga Ako 2: He whakamahi i te reo kia tutuki ai tētahi pūtakenga whakawhiti kōrero.

Paearu Mahi: Ka kōwhiri te ākonga i ngā rautaki matua e tutuki ai te pūtakenga whakawhiti kōrero; Ka mārama te ākonga i ngā whakaaro matua; Ka whakamahi te ākonga i te reo kia hāngai ki te horopaki, ki te hunga pānui/whakarongo me te kaupapa; Ka tika hoki te reo o te ākonga.

Ko ngā ākonga i **whakawhiwhia** ki te Putanga Ako nei:

- He kiko tō te kōrero, kāore i te whakaputa kupu/kōrero noa.
- E hāngai ana ngā kōrero o te ākonga ki ngā kaupapa e kōrerohia ana e ia.
- He pakari te tū ki te whakapuaki i āna kōrero, he māia ki te kōrero.
- Kei te mārama te ākonga ki te pātai, ki ngā tohutohu o te paerewa.
- He pai te rere o te reo i te nuinga o te wā.
- Ka tuhi rerenga tīmatanga, wetereo matua me te whakaniko kōrero kia mārama pai ai te hunga pānui/whakarongo.

Ko ngā ākonga **kāore i whakawhiwhia** ki tēnei Putanga Ako:

- He tini ngā hapa reo ā-waha rānei, reo ā-tuhi rānei e whai ake nei:
  - tohu tō
  - whakatakotoranga rerenga kōrero
  - pū matua
  - he iti noa, kāore rānei ngā kārawarawatanga.
- Ko ētehi tauira:
  - me i haere
  - me ko taku ingoa
  - me kāre koe i
  - kua hē te whakamahi i ngā kupu mō te wā - i, kua, ka
  - kāore i te tika te whakamahi i ngā hāngū.
- E hē ana te whakahua o ngā kupu, rerenga kōrero rānei.
- Ka whakahua i ngā kupu Pākehā, he Pākehā rānei te whakahua, takotoranga rānei o te reo Māori.
- He iti noa te puna kupu.
- Kāore ngā kupu e hāngai ana ki te horopaki o te tuhituhi/kōrero.
- Ehara i te kōrero tene, he kōrero i āta whakaritea, ā, i te pānui hoki i nga tuhinga.
- He tapepe te reo kōrero, kāore hoki te kōrero i te rere noa.
- Kaore i whakatauiria i te whanaketanga o ngā whakaaro e rere pai ai te reo tuhi rānei, i te kōrero rānei.
- Ahakoa he ataahua ngā kōrero, tuhituhi rānei, kāore i tino whakautu i te pātai o te tuhinga/kaupapa, he tuhinga/kōrero kē rānei o tō te ākonga pēpēhā; he tauparapara rānei, he karakia rānei.

